

13. Lenin ayaklanan azınlıkları destekliyor

1905 Devrimi İran'da, Balkanlar'da, Çin ve Hindistan'da ulusal demokratik devrimlere itici gücünü kazandırmıştı. Bundan çok daha geniş ve derin olan 1917 Devrimi, ilkin ve esas olarak Rus İmparatorluğu sınırları içinde kalan alandan başlamak üzere, aynı sonucu yaratmaya yazgılıydı.

Çarlık İmparatorluğu'nda, 70 milyon Büyük Rus'un yanısıra toplamı 90 milyonu bulan Rus olmayan halklar yaşıyordu; yani, nüfusun yüzde 43'ü Ruslar'dan, yüzde 7'lik bir oran oluşturan Ukraynalılar, yüzde 6'lık Polonyalılar ve yüzde 4.5'lük Beyaz Ruslar da dahil olmak üzere yüzde 57'si Rus olmayan halklardan oluşuyordu. Azınlıklar üzerindeki baskı, Rusya'da ulusal sorunu patlamaya hazır büyük bir bomba durumuna getirecek kadar ağır ve şiddetliydi.

Kitleleri tarih sahnesine çıkarmış olan devrim, nihayet baskı altındaki bu grupların sabrını taşırdı. Şubat Devrimi'nin getirdiği biçimsel ulusal eşitlik kurumu fiili olarak daha keskin bir eşitsizliğe yol açmış, özgürlüklerine kavuşmak için daha şiddetli bir mücadeleye girişmeleri için ezilen azınlıkları kıskırtmıştı. Aynı yöneticilerin, aynı yasaların hiç değişmeden yerlerini sürekli koruyor olmaları bunları daha önce görülmediği kadar öfkelenmiş, kendilerine durmaksızın "kurucu meclisi bekleyin" telkininde bulunulması bu öfkeyi daha da derinleştirmekten başka bir işe yaramamıştı. Devrim bir sabır sorunu değildi. Yüzyıllardır ezilen azınlıkların, oluşturulacağı söylenen kurucu meclisin halihazırdaki hükümetten ve yöneticilerden farklı olacağına inanmaları beklenemezdi.

[Devrim sırasında, on milyonlarca insan olağan, hareketsiz geçen bir yıl içinde öğrendiklerinden daha fazlasını bir hafta içinde öğrenir. Halkın çeşitli sınıflarının hangi amaçların peşinden koştukları, hangi oranda güce sahip oldukları ve ne tür yöntemler kullandıkları, halkın bütününe yaşayışında ortaya çıkan keskin bir değişiklik anında özellikle belirginlik kazanır.(1)]

Ezilen azınlıklar Geçici Hükümet'in gerçek niyetlerini görmekte güçlük çekmediler. Hükümetin azınlıklar politikası, diğer tüm alanlarda izlediği politikalar gibi tereddütlü, güvenilmez ve aldatıcı idi.

Finlandiya

Finlandiya, hükümetin yüz yüze bulunduğu sorunların birincisi durumuna geldi. Finliler, Rusya'daki tüm ulusal azınlıklar içinde en iyi olanaklara sahip azınlığı oluşturuyorlardı. Ondokuzuncu yüzyıl sonlarında, kendisine kendi seçtiği temsilcilerle yönetilme olanağını kazandıran yasal bir statüye hala sahip olan yalnızca Finlandiya idi. Gerçekten, Finlandiya kimi açılardan Rus İmparatorluğu'ndan daha demokratik haklara sahipti; çarların idaresi altındaki Finlandiya, tabii ulus olduğu halde, idaresi altında bulunduğu ulustan daha çok politik özgürlüğe sahip olması dolayısıyla bir paradoks oluşturuyordu. Rus kralının Grandük sıfatıyla yönetimi altında bulundurduğu ayrı bir prenslik durumundaydı. Finliler devletin yasama kurumları üzerinde tam bir kontrole sahiptiler. Biri Senato, diğeri Sejm olmak üzere iki meclisli bir yasama organı vardı. Yasa tasarılarını inceleyip mütalaada bulunan Senato, devletin anayasa mahkemesi işlevini yürütüyordu. Sejm ise ülkenin en yüksek yasama organıydı. Üyeleri her beş yılda bir ulusal ölçekte yapılan seçimler temelinde belirlenirdi; yetki alanına giren yasaları oylayarak bir sonuca bağlardı. Sejm'in onayı olmaksızın hiçbir yasa yürürlüğe sokulamazdı.(2)

Fin Sejm'i, dünyada sosyal demokratların çoğunluğu ellerinde buldukları yegane parlamento idi: 200 sandalyeden 103'ü sosyal demokratların elindeydi. Sejm, 5 Haziran 1917'de, savaş ve dış politika konuları istisna teşkil etmek üzere kendisini egemen güç ilan eden bir yasa çıkardı.

Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'nde Fin sosyalistlerinin bir temsilcisi kendilerine destek olunması için çağrıda bulundu. Kongre'ye, Fin Sosyal Demokrat Partisi'nin 'Finlandiya'ya kendi kaderini tayin hakkının eksiz olarak tanınması -diğer bir deyişle Finlandiya'nın bağımsızlığının Rus Hükümeti tarafından tanınması- talebi'ni desteklediğini bildirdi.

Fin halkı Geçici Hükümet'ten bir destek görmedi.

[Geçici Hükümet, Senato tarafından ortaya konan sorunun, yani Senato'nun ve Fin Sejm'inin yetkisini arttırma meselesinin çözüme kavuşturulmasını geciktirmek suretiyle Fin halkında bir güvensizliğin doğmasına yol açmıştır.]

Finlandiyalı sosyalist temsilci daha da ileri giderek biçimsel eşitliğin yeterli olmadığını söyledi.

[Yasal statü, son olarak özerkliğimizin güvence altında olduğu konusunda bizi temin eden Mart manifestosuna uygun olarak yeniden belirlendi. Ancak bu bizi tatmin etmiyor. Fin halkı kültürel olarak gelişmiş durumdadır, Fin işçi sınıfı eğitilmiş ve sınıf bilinçlidir; öylesine ki, bu deklasyonla yetinemez; yüz senedir varolanın sınırları içinde kalan bir yasal statüye erişmiş olmakla yetinemez. Finlandiya

Rusya'nın himayesi altında onun üvey evladı olarak kalmayı artık istemiyor. Fin halkı kendi kaderini tayin hakkının eksiksiz olarak tanınmasını arzuluyor; dolayısıyla, Rus, İngiliz, Alman veya diğer bir emperyalist efendisi olmasını istemiyor.(3)]

Ne var ki, Finlandiyalı sosyal demokratlar Sovyetin sosyalist devrimci ve menşevik liderlerinden kendilerine yakınlık belirten bir karşılık alamadılar. Sosyalist devrimci gazete Volia Naroda 16 Temmuz günü şunları yazıyordu:

[Geçici Hükümet'in, özerkliğin izin verdiği sınırları aştıkları ve ancak egemen bir devlete ait yasalar durumuna geldikleri ölçüde Fin Sejm'i tarafından benimsenmiş yasal düzenlemeleri kabul ve reddetme hakkını saklı tutması gerektiğini düşünüyoruz. Finlandiya egemen devletlerden biri değildi. Keza, Geçici Hükümet, Sejm'in Rus devletinin çıkarları açısından açıkça zararlı olan tüm kararlarını veto etme hakkına hem de jure (yasal açıdan -ç.n.) hem de de facto (fiili olarak -ç.n.) sahiptir. Biz, Finlandiya'nın geniş bir özerkliğe sahip olma hakkını, kendi iç yaşamını bağımsız olarak kurma hakkını tanıyoruz. Ancak bu özerklik egemen bağımsızlık haline dönüştürüldüğü ölçüde, Sejm'in aldığı kararlar Rus devletinin çıkarlarıyla çatıştığı ve bu çıkarlar açısından zarar teşkil ettiği ölçüde, bu tür girişimlere karşı çıkıyor ve bunları reddediyoruz.(4)]

Kendi kendine 'Demir Başbakan' olmakla övünen Kerenski ise şunları söylüyordu:

[Finlandiya'da, açıktan açığa Rusya'dan tamamıyla ayrılmaya çalışan ve bunun Norveç'in İsveç'ten ayrılması sırasında olduğu gibi, yani sıkıntısız bir şekilde başarılabilirliğini uman önemli çevreler var. Bu bütünüyle yanlış bir kanı. Bugünkü Rusya elindeki toprakların bütünlüğünü herkese karşı savunacak güce hala sahiptir.(5)]

Bundan birkaç gün sonra, Sovyetin bir oturumu sırasında yaptığı konuşmada 'liberal' bir görüntü vermek kaygısıyla daha 'diplomatik' bir dil kullanmaya çalışarak şunları dile getirdi:

[Rus Geçici Hükümeti halkın iradesi kurucu mecliste ifadesini kazanıncaya kadar Finlandiya'nın bağımsızlığını ilan edemez, çünkü biz kendimizi otokratik güce sahip bir hükümet olarak görmüyoruz.(6)] Finlandiyalıların bağımsızlık için çıkardıkları gürültüyle yüz yüze kalan Geçici Hükümet 18 Temmuz'da Sejm'i dağıttı. Sovyet Yürütme Komitesi'nin yayın organı İzvestiya hükümetin bu eylemini haklı göstermek için aceleyle harekete geçti:

[Fin Sejm'inin liderleri Geçici Hükümet'in samimi tavrını anlamak istemediler, Finlandiya'nın geleceğini Rus Devrimi'nin ellerine teslim etmeyi istemediler; bağımsız bir yol izleyerek Finlandiya'nın egemenlik haklarını resmen ilan etmeyi tercih ettiler.

Rusya'nın devrimci demokrasisi Fin halkına kardeşlik elini belki de son kez uzatıyor.(7)]

Askeri baskı biçimine bürünmüş bir 'kardeşlik eli'!

Sosyalist devrimci ve menşevik liderler, Fin sosyal demokratlarının çağrısıyla yapılan bir genel grev karşısında keskin bir karşı tavır sergilediler. Sağ menşevik gazete Den'de şunlar yazıldı:

[Fin sosyalistleri, meşru yollardan halka gitmek yerine cahil ayaktakımının isyankar içgüdülerine seslenmeyi seçtiler. Şehirlerde serseri ayaktakımı yiyecek sorununu dükkanlara saldırarak çözerken işçilere genel grev (başlatma) çağrısında bulundular.]

Hükümet buna sert bir şekilde karşılık verdi:

[Geçici Hükümet, Finlandiya Genel Valisi M. A. Stakhoviç'in raporunu göz önünde bulundurarak ve Sejm'in yasadışı yoldan toplanması lehine yoğun bir propaganda faaliyeti yürütüldüğünü hatırd tutarak, Finlandiya Genel Valisi'ne, Rusya'nın çıkarlarının açıkça hiçe sayılmasını ya da devlet içinde barış ve düzeni bozma girişimlerini mümkün olan her yola başvurmak suretiyle engellemek ve gerektiğinde bunun için her şeyi göze alıp hiçbir şeyden sakınmamak yetkisi vermiştir. Benzer şekilde, Rusya'nın askeri çıkarlarını etkileyebilecek veya zedeleyebilecek grevlere izin verilmemesi zorunludur.(8)]

Bir Kadet olan Genel Vali dağıtılmış olan Sejm'in toplantı yapmasını yasakladı ve parlamento binasının kapılarının kilitleyip mühürlenmesi için emir verdi. Sejm'in sosyal demokrat üyeleri 15 Eylül'de kapıdaki kilitleri kırıp içeri girdiler ve yaklaşık iki saat boyunca bina içinde kalarak ihtilafa yol açmış yasaları onayladılar.

Fin halkı ile Geçici Hükümet arasındaki çekişme, bunlardan ikincisi Ekim Devrimi tarafından ortadan kaldırılıncaya kadar devam etti.

Ukrayna

Geçici Hükümet'in başına musallat olan ikinci ve çok daha büyük boyutlu bela Ukrayna idi. Bir grup Ukraynalı aydın 4 Mart'ta Kiev'de Merkezi Ukrayna Meclisi'ni, Rada'yı kurdu. Rada'nın yaptığı ilk iş Prens Lvov ile 'sevgili yoldaş Kerenski'yi selamlamak oldu.

[Bakanlar Kurulu Başkanı Prens Lvov'a: Sizin şahsınızda özgür Rusya'nın ilk bakanını saygıyla selamlıyoruz. Demokrasi mücadelesinde size sonsuz başarılar diliyoruz. Ukrayna halkının ve onun demokrat aydınlarının haklı taleplerinin yerine getirileceğinden eminiz.

Adalet Bakanı a. F. Kerenski'ye: Sevgili yoldaş, sizin şahsınızda, ulusal beklentilerin karşılanması başlangıcını en sıcak duygularla selamlıyoruz. Ukrayna halkının ve onun demokrat aydınlarının haklı taleplerinin savunuculuğunu sizin, Devlet Duması kürsüsünden Ukrayna'nın özerkliği sloganını duyurmuş olan şahsınızın ellerine teslim ediyoruz. Bundan böyle hakkı olan tarihi mirastan yoksun bırakılmış halklar olmayacağı, özgür halkların özgür federasyonu için yüzyıllardan beri duyduğumuz arzunun yerine getirileceği inancını taşıyoruz.(9)]

Geçici Hükümet, Ukrayna halkına bir ayrıcalık bahşederek mukabelede bulundu. Hükümet, 14 Mart'ta Kiev bölgesindeki Ukraynalı okullarda Ukrayna dilinin kullanılmasını serbest bıraktı.(10)

Ne var ki, Ukrayna ulusal hareketi durulmak bilmiyordu. Hareketin talepleri başlangıçta oldukça ılımlı taleplerdi ve Rus devleti içinde kalmak kaydıyla bir özerklik verilmesi ricasıyla sınırlıydı. Böylece, 4-5 Nisan günlerinde toplanan Ukrayna Sosyalist Devrimci Parti Kongresi, 'Ukrayna'nın ulusal ve coğrafi (topraklarına ilişkin) özerkliğinin ulusal azınlıklara verilen hakların garantisıyla birlikte mümkün olan en çabuk yoldan hayata geçirilmesi' isteğini dile getirdi.(11) Ulusal özerklik konusunda benzeri ılımlılıkta bir talep Ukrayna Sosyal Demokrat Parti Konferansı'nda ifade edildi.(12)

Rada ayrıca Geçici Hükümet'ten son derece ılımlı taleplerde bulundu:

[Geçici Hükümet'in Ukrayna demokrasisinin tam bir fikirbirliği içinde ortaya koyduğu özerk Ukrayna talebini dikkate alarak bu slogana ilkesel düzeyde sıcak baktığımızı gösterir bir tavır takınacağımızı ümit ediyoruz.

Hükümete Ukrayna'daki eğilimleri ve Ukrayna halkının taleplerini tamamen ve ayrıntılı olarak aksettirebilmek ve bölgenin kendisine özgü koşullarının gerektirdiği çeşitli yasal tedbirlerin uygulanmasında hükümetin yardımını sağlayabilmek için, Geçici Hükümet içinde Ukrayna İşleri Özel Komiserliği organı yaratılmasının acil bir ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz.

Geçici Hükümet'in onay vermiş olduğu ilkokulların Ukraynalılaştırılması işlemi ortaokul ve yüksek okullarda da uygulanmalı ve kullanılan dili olduğu gibi eğitim konularını da içermelidir.

Ukrayna'daki sivil ve dinsel kurumlarda idari görevler üstlenmiş memurların halkın güvenini kazanmış, onlarla aynı dili konuşan ve onların yaşam tarzına yakın olan kişilerle değiştirilmesi gerekir.

Ordunun savaş gücünü arttırabilmek ve disiplini yeniden tesis edebilmek için, Ukraynalıların, mümkün olabildiği ölçüde, cephede olduğu kadar cephe gerisinde de ayrı askeri birlikler halinde düzenlenmesi bir zorunluluktur.(13)]

Geçici Hükümet bu talepleri aşırı bularak reddetti.

Haziran başında, Rada'nın çağrısıyla toplanan Ukraynalı askerlerin kongresi Kerenski tarafından yasaklandı. Sovyetin uzlaşmacı liderleri Kerenski'nin getirdiği bu yasağı desteklediler. İzvestiya 2 Haziran'da şunları yazıyordu:

[Kurucu meclis toplanmadan önce, tüm Rusya'nın paylaştığı bir amacımız var: devrimin güçlerinin dağılmasına ya da parçalanmasına izin vermemek. Kurucu meclis toplanmadan önce, ulusal hakların bir oldubittiye getirilerek gaspedilmesi doğrultusunda hiçbir adım atmayacağız. Rus devrimci demokrasisi sesini yükseltmeli ve Ukraynalı askerlerin kongresinin zamanlamasına karşı çıkan A. F. Kerenski'nin devrimci demokratik halk kitlelerinin acımasız iradesini, özellikle de ordunun iradesini yansıttığını Ukraynalılara hatırlatmalı.(14)]

Ukraynalılar, Kerenski'nin zorbalığına ya da Petrograd Sovyeti'nin öğütlerine boyun eğmediler. Ukraynalı askerlerin kongresi, örgütlü bulunan 993.400 askeri temsilen 5-10 Haziran tarihleri arasında toplandı. Kerenski, hükümeti gülünç duruma düşmekten kurtarabilmek için, ex post facto (geriye dönük) bir düzenlemeyle kongreyi yasallaştırdı ve kongreye delegelerin alaycı gülüşmelerle karşıladıkları bir kutlama telgrafi yolladı.

Rada, 10 Haziran tarihini taşıyan ve Universal olarak anılan ilk resmi bildirgesinde hala Rus devletinden tam bir kopuşu öngörmüyordu.

[Gelin, özgür bir Ukrayna'nın doğmasına izin verelim. Bırakalım, Ukrayna halkı Rusya'nın bütününden ayrılmadan, Rus Devleti'nden kopmadan kendi toprakları üzerinde kendi yaşamını yönlendirme hakkına sahip olsun. Bırakalım, genel, eşit, doğrudan ve gizli oyla seçilen Ukrayna ulusal meclisi (Sejm) Ukrayna'da düzeni ve idari rejimi tesis etsin. Bu rejimi kuracak bütün yasaları çıkarma yetkisi yalnızca bizim Ukrayna meclisine ait olması gerekir.

Rejimi Rus devletinin bütününde tesis edecek yasalar ise Tüm Rusya parlamentosu tarafından çıkarılmalıdır.(15)]

Kadetlerin gösterdikleri tepki Ukraynalı liderleri Alman ajanı olarak suçlamak oldu. Sosyalist devrimci ve menşevik liderler ise Ukraynalı liderleri uyardılar. 16 Haziran tarihli İzvestiya'da şunlar yazıldı: [Konuştukları dil ne olursa olsun ya da hangi etnik kökenden gelirse gelsinler, işçiler kendi çıkarlarının farkına vardıkları zaman devletin bölünmezliğinden yana olmak dışında bir tavır içine giremezler. Rusya'nın devrimci demokrasisi devletin bölünmezliğinden yanadır. Binlerce yıllık tarihsel bir gelişmenin ürünü olan büyük bir devleti bölmek, geriye doğru atılmış büyük bir adım anlamına gelir.(16)] Sosyalist devrimci gazete Volia Naroda, 17 Haziran'da şunu bildiriyordu: "Rus demokrasisi Merkezi Ukrayna Rada'sının attığı adımları yasadışı, hatalı ve tehlikeli ilan etmelidir."(17) Partisinin merkez organında Rada'nın 'sorumuz eylemleri'ne karşı saldırıya geçen Çernov, Rada'yı gelecekte toplanacak olan kurucu meclisin haklarını gaspetmekle suçladı ve onun 'ulusal sorunda Leninizmi' izlediğini ilan etti.(18) Rada içindeki en büyük parti olan Ukrayna sosyalist devrimcileri, doğal olarak Büyük Rusya Sosyalist Devrimciler Partisi'nin izlediği politikaya yakınlık göstermediler. Geçici Hükümet Ukraynalılarla olan ilişkileri muhakeme edebilmek iyileştirebilmek için Kerenski, Tsereteli, Tereşchenko'dan kurulu bir delegasyon gönderdi. Delegasyon, Ukrayna'daki gergin atmosfere bağlı olarak bir dizi uzlaşmacı adımlar attı. Rada ile Geçici Hükümet arasında üzerinde mutabakata varılmış bir bildiri hazırlandı. [Ukrayna'daki bölgesel işlerin idaresini yürütme yetkisine sahip olacak özel bir organın, Genel Sekreterlik'in oluşturulması. Hükümet, bölgedeki yaşam ve yönetimle ilgili tedbirleri alacak olan oluşturulması öngörölmüş bu organla işbirliği içinde çalışacaktır. Geçici Hükümet, Ukrayna'nın ulusal, politik örgütlenmesi, Ukrayna'daki toprak meselesinin toprağın emekçilere transferi genel ilkesi çerçevesinde kalınarak çözüme kavuşturulması sırasında izlenecek yöntemler gibi sorunların kurucu meclis tarafından ele alınması gereğini göz önünde bulundurarak, Rada'nın bölgenin çıkarlarıyla çok yakından ilgili olduğunu. düşündüğü yasa tasarılarının kurucu meclise teklif edilmek üzere Rada tarafından hazırlanmasına olumlu yaklaşacaktır.(19)] Anlaşma, uzlaşmacı bir içeriğe sahip olmakla birlikte, Rada açısından önemli bir başarıyı ifade ediyordu. Birincisi ve en önemlisi, Ukrayna halkı adına konuşma yetkisine sahip otorite olarak tanındı. Ancak, bolşeviklere karşı girişilen Temmuz saldırısından sonra, Geçici Hükümet diğer sorunlarda olduğu gibi Ukrayna sorununda da keskin bir biçimde sağa çark etti. 16 Temmuz'da, Rada 3 Temmuz anlaşmasını(20) ayrıntılandıran bir yasa tasarısı hazırladı, fakat Geçici Hükümet söz konusu tasarımı hiç tereddüt göstermeden reddetti.(21) Rada'nın buna tepkisi oldukça sert oldu. Geçici Hükümet'in tutumuyla ilgili olarak şu duyuruda bulundu: [(1) (Geçici Hükümet -ç.n.) Ukrayna demokrasisinin arzularına karşı güvensizlik duyuyor; (2) Rus burjuvazisinin Ukrayna'ya karşı beslediği emperyalist emellere uygun biçimde hareket ediyor; (3) Ukrayna Merkez Radası ile Geçici Hükümet arasındaki 3 Temmuz anlaşmasını çiğniyor.(22)] Rada'nın başkanı olan Vinnichenko şunu söylüyordu: "Vaatlerini yerine getirme zamanı gelip çatığında, Geçici Hükümet'in yalan dolana başvurarak yüz yüze bulunduğu büyük bir tarihsel sorunun üstesinden gelebileceğini uman adı bir düzenbaz olduğu açığa çıktı."(23) Ukrayna'da yükselen ulusal ruhu ne hükümet ne de uzlaşmacı liderler engelleyebildi. Devrimle birlikte uykusundan uyanmış olan milyonlarca köylü toprak talebinde bulundu. Yalnızca kendi ulusal dillerini -Ukraynaca- konuşabilen bu insanlar seslerini duyurmaya başladılar. Böylece tarımsal devrim ile ulusal devrim birbiri içine girdi.

Diğer azınlıklar

Doğuda, ülkenin kültürel açıdan daha gelişkin durumda olan batı bölgelerindeki Finlilerden, Ukraynalılardan ve Beyaz Ruslardan çok daha azgın bir baskı ve sömürü altında bulunan uluslar vardı. Devrim, Volga boylarında, Kafkaslar'da, Orta Asya'da yaşayan halklar ve aşiretler arasında heyecan ve şaşkınlık yarattı. Ancak Şubat rejimi bunların durumunda hiçbir değişikliğe yol açmadı. Toprak ağaları ve zengin Rus köylüleri en verimli topraklara sahip olmayı sürdürdüler. Sömürgeciler Rus devletinin bütünlüğünü korumak için büyük çaba harcadılar. Buralarda yaşayan ezilmiş yerli halklara karşı olağanüstü bir nefret ve şovenizm sergilediler. Ulusal çelişkiler sınıf çelişkileriyle kesişti. Kitlelerin ulusal özgürlük için gösterdikleri direngenlik güçsüz düşmüş ve artık sendelemeye başlamış olan Şubat rejimini bütünüyle köşeye sıkıştırdı.

Geçici Hükümet, ezilen azınlıkların ılımlı temsilcilerinin en mütevazî taleplerine bile kayıtsız kaldı. A. Topçibaşev'in Moskova Devlet Konferansı'nda (12-15 Ağustos) Müslüman örgütleri temsilen yaptığı konuşma, bu mütavizliğin kusursuz bir örneğini teşkil ediyordu:

[Despotizmin kahrolası zincirlerini kıran Müslüman halkların daha iyi bir yaşam umuduna dört elle sarılarak demokratik ilkeler üzerine inşa edilmiş yeni rejimin en ateşli yandaşları arasında yerlerini almalarından hemen sonra, Rusya üzerinde özgürlük güneşi doğdu. Müslüman halklar bu sisteme maddi varlığını kazandıran ve ulusun yasama organının alması gereken tüm yasal kararlara destek vermeyi kararlaştıran Geçici Hükümet'in taraftarları olmakla kalmayıp aynı zamanda onun koruyucuları olarak hareket ettiler. Özgür ve demokratik Rusya'nın, Müslümanların da aralarında bulunduğu halkların eşitliğini ve kardeşliğini gerçekleştireceği, tüm halkların haklarına saygı göstermek suretiyle ve bu yolda insanlık tarihinde benzeri olmayan bir örnek yaratarak Avrupalı ulusları kendi kaderini tayin hakkı ilkesi temelinde Avrupa, Asya ve Afrika'daki müslüman halklar da dahil olmak üzere tüm bağımlı halklara özgürlük tanımaya davet edeceği gün yakındır. Şu halde heyecanla ve hep birlikte ilan ediyoruz: ex oriente lux!(24)*] Geçici Hükümet'e yönelik bu yakınlık ilanından sonra Estonya temsilcisi Pipp söz aldı:

[Genel nitelikli sorunlarda çerçevesi Rus demokrasisi tarafından çizilmiş tedbirlerin eksiksiz olarak yaşama geçirilmesinden yana olduğumuzu ifade ediyoruz ve bu yönde devrimci Geçici Hükümet'e her türlü desteği vereceğiz. Ancak, muazzam derecede önemli bir sorunla -ulusal sorun- ilgili olarak devlete özel bir bildirimde bulunmayı bir zorunluluk olarak değerlendiriyoruz.

Her şeyden önce, Geçici Hükümet'in başı tarafından verilen demeç bize saygıyla yaklaşıldığını gösterir hiçbir ifadeye yer vermiyor. Aksine, bize, Rus olmayan halklara, tehlikeli bir dönemde bulunulduğu halde dostluğun mevcut olmayışıyla ilgili olarak hesap vermek ve yüce gönüllülikle bağışlanmak durumunda kalabileceğimiz hatırlatılıyor. Bunu bize karşı yapılmış büyük bir haksızlık olarak görüyoruz; çünkü, bizim en yaşamsal ve en acil ulusal taleplerin karşılanması arzumuz yıkıcı ya da merkezden uzaklaşmacı bir niteliğe sahip olmadığı gibi devletin inşasında yegane doğru ve mantıklı ilkeye dayanıyor. Biz, ulusal sorunun çözüme kavuşturulmasına başlanmasının, bir zorunluluk olduğunu düşünüyoruz. Bu konuda bir gecikme kabul edilemez. Hiçbir halk yalnızca vaatlerle yetinemez. Bu konuda süregelen belirsizlik halk arasında kendiliğinden ortaya çıkmış huzursuzluğu artırmaktan başka bir sonuç yaratmayacaktır. Halkın temel gereksinimleri zamanında giderilmek zorundadır. Bununla eşzamanlı olarak, -Estonya da dahil olmak üzere- özerk bölgelerin eşit birer üyesi olacakları Rus halkların dostane birliğine dayanan demokratik bir Rus cumhuriyetinde özgürlüğü ve ulusal kendi kaderini tayin hakkını en yüksek düzeyde garantileyen ilkeler temelinde devletin yeniden örgütlenmesine yönelik hazırlık çalışması başlatılmalıdır.(25)] Hükümetin sol kanatını oluşturan menşevikler ve sosyalist devrimciler bile bu çekingen, ürkek yaklaşımı ve mütevazı isteği belli belirsiz bir sempatiyle karşıladılar. General Kaledin'in sağı temsilen baskı altındaki azınlıkların temsilcilerine verdiği yanıt ise oldukça netti: "Rusya bölünmez bir bütün olarak kalacaktır. Büyüyüp gelişmelerine fırsat vermeden tüm ayrılıkçı eğilimlerin bastırılıp ezilmesi gerekir."(26) Sanırız, özel bir komisyonun Ekim Devrimi'nden birkaç gün önce hazırladığı anayasa taslağındaki şu madde, Geçici Hükümet'in ulusal sorun konusunda izlediği politikanın ne olduğunu olanca açıklığıyla ortaya koyuyor: 'Rus devleti tektir ve parçalanamaz'.(27)

Lenin

Lenin ezilen azınlıklara büyük bir sempatiyle yaklaştı. Şovenizmden, özellikle de Büyük Rus şovenizminden tiksinti duyuyordu. Daha da önemlisi, baskıya karşı yönelmiş ulusal hareketin taşıdığı muazzam devrimci potansiyelin bütünüyle farkındaydı.

Nefreti, sevgiyi ezilenlerle birlikte yaşadı; ezilenlerle birlikte umutlandı, onlarla birlikte savaştı. Bir yandan azınlık ulusların özgürlük mücadelesini tüm gücüyle desteklerken diğer yandan proleteryanın uluslararası birleşik partisinin inşası için çalıştı.

Lenin, Büyük Rusların Ukrayna halkı üzerindeki zorbalığa dayalı hükümranlığına sınırsız bir öfkeyle karşı çıktı:

[Uğursuz Çarlık rejimi Büyük Rusları Ukrayna halkının cellatları haline getirdi ve Ukraynalıları çocuklarının kendi ana dillerinde konuşmalarını ve öğrenim görmelerini dahi yasaklamış olanlara karşı nefret duymaları için kışkırttı.

Eğer gerçekten devrimci ve demokrat olmak istiyorlarsa, Rusya'nın devrimci demokratlarının geçmişten kopmaları gerekir; kendilerini, Rusya'daki işçileri ve köylüleri, Ukraynalı işçilerin ve köylülerin kardeşçe güvenini yeniden kazanmaları gerekir. Bu, özgür ayrılma hakkı da dahil olmak üzere Ukrayna'nın haklarının eksiksiz olarak tanınması olmaksızın yerine getirilemez.(28)]

Lenin'in ulusal sorun konusunda izlediği açık ve keskin politika, bolşeviklerin Nisan Konferansı için kaleme almış olduğu tasarıda özetlenmişti:

[Rusya'nın bir parçasını teşkil eden tüm ulusların özgürce ayrılma ve bağımsız devletler kurma hakkının tanınması gerekir. Onların bu hakkını reddetmek, ya da bunun pratik olarak gerçekleştirilmesini

garantileyen tedbirlerin alınmasında başarısız kalmak, bir gasp ya da ilhak politikasını desteklemekle aynı anlama gelir. Çeşitli ulusların işçileri arasında tam bir dayanışmanın gerçekleşmesi, ulusların birbirlerine yaklaşarak gerçekten demokratik hatlarda bir araya gelmelerine yardımcı olunması, ancak ulusların ayrılma hakkının proleterya tarafından tanınmasıyla sağlanabilir.

Finlandiya ile Rus Geçici Hükümeti arasında halihazırda ortaya çıkmış bulunan çatışma, serbestçe ayrılma hakkının reddedilmesinin Çarlık politikasının doğrudan sürdürülmesine yol açtığını çarpıcı bir biçimde göstermektedir.(29)]

Ne var ki, bu konferansta istediği sonucu elde etmek Lenin için kolay olmadı. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için kendi partisinin üyeleriyle tekrar tekrar mücadele etmek zorunda kaldı. Lenin'in 1912-16 yılları arasında ayrılma hakkı da dahil olmak üzere ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına enternasyonalizm adına karşı çıkan bolşevik liderlerle ne denli sert tartışmalara girişmek zorunda kaldığını görmüştük.* Şimdi, 1917 Devrimi sırasında, Lenin tekrar aynı mücadeleyi vermek zorunda kalıyordu. Nisan Konferansı'nda, G. L. Piatakov ulusların kendi kaderini tayin hakkı sloganına şu ifadelerle karşı çıkıyordu:

[Ekonomik açıdan, ulusal bağımsızlık eskimiş, modası geçmiş, gerçekleşmesi olanaksız bir hedeftir. Bağımsızlık talebi bir diğer tarihsel dönemden alınmadır ve tarihin geride kalmış bir dönemine geri dönülmesini arzuladığı için gerici bir taleptir.(30)]

F. E. Dijerniski ise Lenin'i Polonyalı, Ukraynalı ve diğer uluslardan gelen şovenistlerin görüşlerini desteklemekle suçluyordu.(31) Lenin bu saldırılara şu şekilde karşılık verdi:

[Rusya'dan duyulan nefret hiçbir ulusta Polonyalıların duyduğu nefret kadar derin değildir; hiçbir ulus Rusya karşısında Polonyalıları kadar yoğun bir antipati hissetmez. Polonyalı sosyal demokrat yoldaşlar enternasyonalizm sloganını öne çıkararak ve tüm ülkelerin proleteryasının kardeşçe birliğinin kendileri için her şeyden önce geldiğini, Polonya'nın özgürlüğü için hiçbir zaman savaş yolunu seçmeyeceklerini ilan ederek tarihe büyük bir katkıda bulundular. Bu onlara şeref kazandırır ve bizim her zaman için yalnızca Polonyalı sosyal demokratları sosyalist olarak görmüş olmamızın nedeni de budur. Diğerleri ise vatansızlar, Polonya'nın Plehanovlar'ı. Fakat, bu özgül bakış açısı, sosyalizmi koruyabilmek için, insanlar bağnaz ve hastalıklı bir milliyetçilikle mücadele etmeye zorlandıklarında garip bir durum yaratmış bulunuyor: Yoldaşlar bize gelerek Polonya'nın özgürlüğü fikrinden, onun ayrılma hakkından vazgeçmemiz gerektiğini söylüyorlar.(32)]

Lenin'in önergesi oldukça geniş bir muhalefetle karşılaşmakla birlikte konferans tarafından kabul edildi. 56 delege önerge lehine oy kullanırken aleyhte oylar 16, çekimser oylar ise 18 idi. Piatakov'un önergesi 11 lehte 48 aleyhte oy alırken çekimser oyların sayısı 19 idi. Piatakov'un kine benzer bir önerge sunmuş olan Gürcü Makaradze'nin önergesi 21 lehte, 42 aleyhte, 15 çekimser oy aldı.(33)

Ekim ayaklanmasından birkaç gün önce, Lenin bir kez daha ulusal sorun üzerine daha açık ve ayrıntıların tamamlandığı bir yazı yazdı.

[İktidara geldiğimizde, Finlandiya, Ukrayna, Ermenistan ve Çarlık (ve Büyük Rus burjuvazisi) tarafından ezilmiş diğer herhangi bir ulusa bu hakkı (ayrılma hakkını -çn.) derhal ve koşulsuz olarak tanıyacağız. Öte yandan, hiçbir şekilde ayrılmadan yana değiliz. Büyük bir devleti, Büyük Rusların sıkı bir ittifakını arzuluyoruz; bunu demokrasinin ve sosyalizmin çıkarları açısından ve farklı ulusların emekçilerinin mümkün olan en büyük kısmını proleteryanın mücadelesine çekmek için istiyoruz. Proleter devrimci birliği arzuluyoruz, ayrılığı değil. Devrimci birleşmeyi arzuluyoruz; . özgür birleşmeyi istiyoruz; ayrılma hakkını kabul etmek zorunda oluşumuzun nedeni de bu (ayrılma özgürlüğü olmaksızın birleşme özgür bir birleşme olarak nitelendirilemez).(34)]

Lenin'in diğer sorunlarda olduğu gibi ulusal sorun konusunda da net ve kesin bir politika izlemesi Şubat rejiminin kaçamaklarının yolunu tıkadı ve Geçici Hükümet'le uzlaşmacı liderliğin desteklediği Büyük Rus burjuvazisinin zenginliğinin, gücünün ve nüfuzunun kırılmasına yardımcı oldu. Lenin'in azınlıklar politikası Ekim Devrimi'nin önemli kaldıraçlarından biriydi.

* Ex oriente lux: .....(çn.)

* Yukarıda 3. Bölüm'e bkz._